

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT STATISTIKA QO‘MITASI
KADRLAR MALAKASINI OSHIRISH VA STATISTIK TADQIQOTLAR
INSTITUTI**

Qo‘lyozma huquqida
UDK: 330.115:31:631.1(575.1)

ZAKIROVA UMIDA MAXAMADAMINOVNA

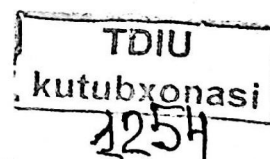
**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO‘JALIGI TARMOG‘IDAGI
TARKIBIY O‘ZGARISHLARNI STATISTIK USULLARDA BAHOLASH**

08.00.06-Ekonometrika va statistika

**Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
ilmiy darajasini olish uchun yozilgan
D I S S E R T A S I Y A**

**Ilmiy rahbar: i.f.d., professor
B.K. G‘oyibnazarov**

TOSHKENT – 2023

MUNDARIJA

	KIRISH.....	3
I BOB.	QISHLOQ XO‘JALIGIDA TARKIBIY O‘ZGARISHLARNI STATISTIK TADQIQ ETISHNING NAZARIY ASOSLARI...	13
1.1.	Qishloq ho‘jaligi tarmog‘ini milliy iqtisodiyotda tutgan o‘rni va uning o‘ziga xos xususiyatlari	13
1.2.	Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyotining tarkibiy o‘zgarishlarini statistik o‘rganishning nazariy asoslari	22
1.3.	Qishloq xo‘jaligi tarmog‘ining tarkibiy faoliyatini ifodalovchi statistik ko‘rsatkichlar tizimi va ularning tavsifi	30
	Birinchi bob bo‘yicha xulosalar	42
II BOB.	O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QISHLOQ XO‘JALIGI TARMOG‘INING TARKIBIY FAOLIYATINI IFODALOVCHI STATISTIK KO‘RSATKICHLAR TIZIMI VA ULARNING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI.....	44
2.1.	O‘zbekiston Respublikasida qishloq xo‘jaligi mahsulotlari ishlab chiqarishdagi asosiy tendensiyalar va ulardagi tarkibiy o‘zgarishlarni iqtisodiy-statistik tahlili	44
2.2.	Qishloq xo‘jaligida tarkibiy-tuzilmaviy o‘zgarishlarni statistik baholash	54
2.3.	O‘zbekistonda fermer xo‘jaliklari tomonidan yaratilgan mahsulot va qo‘shilgan qiymat hajmi dinamikasini statistik baholash	64
	Ikkinchi bob bo‘yicha xulosalar	92
III BOB.	O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QISHLOQ XO‘JALIGI TARMOG‘INING TARKIBIY O‘ZGARISHLARINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASH.....	94
3.1.	Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish samaradorligini statistik baholash	94
3.2.	Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining ishlab chiqarish jarayonlarini dinamika qatorlari usulidagi tahlili	112
3.3.	Qishloq xo‘jaligida ishlab chiqarish rivojlanish tendensiyalari va istiqbollarni prognozlashtirish	124
	Uchinchi bob bo‘yicha xulosalar	129
	XULOSA VA TAKLIFLAR	131
	FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI	138
	ILOVALAR.....	145

KIRISH (falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi annotatsiyasi)

Dissertatsiya mavzusining dolzarbligi va zarurati. Jahonda global raqobatning keskinlashuvi sharoitida qayta ishlash sanoati tarmoqlari va aholining qishloq xo'jaligi xomashyosi va oziq-ovqat mahsulotlariga bo'lgan talablarini qondiruvchi qishloq xo'jaligi tarmog'ining ahamiyati oshib bormoqda. Statistika ma'lumotlariga ko'ra, "bugungi kunda jahon qishloq xo'jaligi iqtisodiy faol aholining 1 mlrd. kishidan ziyodining bandligini ta'minlamoqda, shuningdek, jahonda ishlab chiqarilgan jami mahsulotlarning 5 foiziga yaqini mazkur tarmoq hissasiga to'g'ri keladi. Prognoz ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, 2050 yilga borib, jahon aholisi 9,1 mlrd. kishiga yetishi mumkin. Bu holatda jahon aholisining go'sht va sut mahsulotlariga bo'lgan talabi hozirgi kunga nisbatan 2,5-3,0 barobarga ortishi kutilmoqda"¹. Ushbu jarayonda Yevropa Ittifoqi davlatlari, AQSh, Yaponiya va Isroil davlatlari tajribalarida tarmoqda ixtisoslashgan fermer xo'jaliklari faoliyatini rivojlantirish, iqtisodiy samaradorligini oshirish, ilg'or innovatsiyalarni joriy etish, tarmoqni iqtisodiy-statistik tadqiq etish orqali qabul qilingan davlat dasturlari ijrosini ta'minlash, ularni tizimli shakllantirish, agrar sektorni klasterlash kabi zamonaviy shakllarda xo'jalik yuritish amalga oshirib kelinmoqda.

Jahonda global beqarorlik holatining yuzaga kelishi oziq-ovqat xavfsizligi bilan bog'liq muammolarni o'rganishga alohida e'tibor qaratishni va bu borada kengaytirilgan ilmiy tadqiqot ishlari olib borishni taqozo etmoqda. Mazkur tadqiqotlarda agrar sektorning iqtisodiy rivojlanish strategiyasini ishlab chiqish, aholi soni va talablari o'sishini qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining oshishi bilan mutanosibligini ta'minlash, agrar sektorni barqaror rivojlantirish, ishlab chiqarish jarayonlarini ixtisoslashtirish, zamonaviy innovatsion texnologiyalar va uslublarni qo'llash orqali xo'jalik yurituvchi subyektlarni iqtisodiy samaradorlik darajasini oshirish, ularning faoliyatiga ta'sir qiluvchi

---

¹ <http://mcx.ru>